

SZAKÁL IMRE – FEDINEC CSILLA

„...csak az ügy imádása.”

Ruszka Krajna emigráns kormányzótanácsának története,
1918–1921

IMRE SZAKÁL—CSILLA FEDINEC

“... nothing but devotion to the cause.” The History of the Ruska Kraina Emigrant Governing Council, 1918–1921

Keywords: Rusyns; Ruska Kraina; Augustin Stefan; Hungarian minority policy; emigration; Central Europe 1918–1921; post-World War I political crises; nationalist movements; minority autonomy; paramilitary operations

DOI: <https://doi.org/10.61795/fssr.v28y2026i3.05>

1. Bevezetés

A ruszin közösség története hosszú nemzetiségi és autonóm törekvések sorozatában gyökerezik, amelyek a 19. századig vezethetők vissza. A ruszin lakosság kulturális és politikai önazonossága a Habsburg Birodalom, valamint a környező birodalmak több-nemzetiségű kontextusában folyamatosan formálódott. E folyamatot befolyásolta a birodalmak nemzetiségi politikája, az asszimilációs kísérletek, valamint a különböző etnikai közösségek közötti interakciók. E történeti háttér lehetővé teszi annak megértését, hogyan alakult ki a ruszin identitás és az etnikai politika nagyobb európai összefüggésben, különösen a 19–20. század fordulóján. (Kappeler 2001)

A nemzetiségi mozgalmak az Osztrák–Magyar Monarchia keretei között a nemzetiségi egyenlőség és az önrendelkezés eszméjét hirdették, ám ezek az elképzelések csak részlegesen épültek be a birodalom politikai gyakorlatába. A ruszin értelmiségi és politikai körökben a 19. század második felétől kezdve megjelentek a kulturális és társadalmi modernizáció, valamint a nemzetiesedés iránti törekvések, amelyek előkészítették a nemzetiségi kérdés politikai megfogalmazását. (Magocsi 2015, 577–594. p.)

A Monarchia összeomlását követően a nemzetállami eszmék terjedése radikálisan átalakította a régió politikai térképét, és a ruszin kérdés kiemelt politikai problémává vált. A világháború végétől kezdve Közép- és Kelet-Európában új államok jöttek létre, többek között a Csehszlovák Köztársaság, (Substelny 1998) amelyek integrálni kívánták Kárpátalja területét. Ennek következtében a ruszin identitás és politikai státus kérdése nemzetközi szinten is előtérbe került.

Magyarországon 1918. novemberében a Károlyi-kormány a X. Néptörvénnyel deklarálta a ruszin lakosság számára egy új közigazgatási egység, Ruszka Krajna létrehozását. A Ruszka Krajna fogalmát a Magyar Királyság 1918–1919-es politikai válsága során meghatározó történelmi, etnikai és nemzetközi tényezők formálták, és a jövője már a megalakulás pillanatában bizonytalan volt.

Az autonóm entitás koncepciója a Monarchia korábbi nemzetiségi politikájának folytatásaként is értelmezhető, ám a gyorsan változó nemzetközi erőviszonyok közepette nem volt képes tényleges intézményrendszert létrehozni. 1918 végére így a Ruszka Krajna létrehozása inkább a nemzetközi helyzet által kényszerített magyarországi válaszként volt értelmezhető, semmint a ruszin autonóm törekvések megvalósulásaként. Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása utáni új államok – különösen a Csehszlovák Köztársaság és a Román Királyság – terjeszkedése miatt a magyar kormányzat csupán formálisan támogatta az autonóm terület létrehozását. (Švorc 2018, 161–184. p.)

2. Az emigráns kormányzótanács létrejötte és működése

2.1. Az emigráció körülményei

A trianoni békerendszer Magyarország számára jelentős területi veszteségeket eredményezett. A vármegyei hivatalnokok egy része a magyar fennhatóság alatt maradt, vagy legalábbis a román és csehszlovák megszállást elkerülő területekre vonult vissza, mások – például Kaminiszky József – a csehszlovák hatalommal való együttműködést választották. Harmadik csoportként jelentek meg azok, akik külföldi emigrációt választottak: Stefán Ágoston, a Ruszka Krajna volt kormányzója, néhány támogatója társaságában Lengyelországba helyezte át működését, ahol létrehozták a Ruszka Krajna emigráns kormányzótanácsát. Stefán döntését az indokolta, hogy a Tanácsköztársaságban való szerepvállalása miatt Magyarországon megtorlásra számíthatott.

A trianoni döntések hatására már a megszállásokat megelőzően is komoly identitási és közigazgatási válság bontakozott ki a ruszinok által lakott északkeleti megyékben. A magyar állam számára egyre kevésbé volt kézzelfogható, hogyan tarthatná fenn ezt a térséget nemzetiségi egységként vagy autonóm politikai entitásként. A békeszerződés aláírását követően a megmaradt magyar területen csupán körülbelül 1500 ruszin élt, így a demográfiai alap jelentősen gyengült a korábbi állapotokhoz képest. A magyar kormányzat azonban továbbra is igyekezett kezelni a „rutén ügyet”, részben abból a felismerésből, hogy a nemzetiségi kérdések kezelése a kisebbségi viszonyok stabilizálásában kulcsszerepet játszott.

Ebben a kontextusban a Bleyer Jakab vezette Nemzeti Kisebbségi Minisztérium keretében működő Rutén Főosztály nem csupán adminisztratív egységként funkcionált, hanem a magyar állam azon intézményeként, amely a ruszinok „magyar állami keretek közötti integrációját” kívánta előmozdítani. A Főosztály élén Kutkafalvy Miklós, volt Bereg megyei kormánybiztos állt, aki személyes karrierjében is jól reprezentálta azt

az értelmiségi modellt, amely a ruszin közösség felemelkedését az asszimiláció és a magyar társadalmi keretekhez való alkalmazkodás útján látta.

Kutkafalvy Miklós, született Kutka Miklós 1882. október 14-én Zemplén vármegyei Nagyruszkán, ruszin származású görögkatolikus családban. Apja, akárcsak elődei, lelkes volt; a Kutka család a 18. századig visszakövethetően adott papokat a görögkatolikus egyháznak Zemplén vármegyében. Kutkafalvy az ungvári gimnáziumi évek után a Budapesti Egyetemen jogot tanult, 1908-ban tette le ügyvédi vizsgáját. Egyetemi éve alatt aktív társadalmi tevékenységet folytatott: 1904-től a Magyar Görögkatolikus Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Vasvári Pál Körének elnöke volt, 1905–1907 között a Görögkatolikus Hírlap felelős szerkesztőjeként működött. 1911 és 1914 között a Katolikus Népszövetség jogvédő irodájának vezetője és ügyésze volt.

A források és a szakirodalom alapján Kutkafalvy azok közé a ruszin származású értelmiségiek közé tartozott, akik úgy vélték, hogy a Magyar Királyság ruszin lakosságának társadalmi és kulturális felemelkedéséhez a magyar kultúrához való alkalmazkodás és az asszimiláció a legcélravezetőbb út. A magyar kulturális és politikai hegemónia melletti elköteleződés későbbi politikai és közigazgatási szerepvállalásában is meghatározó volt. (Magocsi 2005)

Az első világháború Kutkafalvy életét új pályára terelte. A volhíniai fronton harcolt, majd hátországi szolgálatra osztották be, és a Budapesti Távíróhivatal oktatótisztjeként érte a háborús összeomlás. 1918. november 18-án került Bereg vármegye élére. Az új főispán nehéz környezetben kezdte meg tevékenységét: a közigazgatási válság, a hadseregtől és kormányzattól való elszakadás, valamint az etnikai feszültségek egyaránt próbatétel elé állították. A Tanácsköztársaság létrejöttét követően több ellenforradalmi szervezkedésben is részt vett, és a román megszálló erők elleni tevékenysége miatt rövid időre fogságba került.

A Rutén Főosztály élén Kutkafalvy elsődleges feladata propagandaakciók megszervezése volt. (Szakál 2025, 226–228. p.) E tevékenység keretében jött létre a Magyar Rutén Párt, amely az Antant-hatalmak felé memorandumot készített, alapul véve a 1918. december 10-én megszervezett kongresszust. A memorandum célja az volt, hogy felhívja a figyelmet a Podkarpatszka Ruszban a csehszlovák állam által elkövetett, a faáruszállítási útvonalak leállításával, a kommunista tevékenység elnézésével, a ruszin kivándorlás ösztönzésével és az előző elit elleni atrocitásokkal kapcsolatos „hibákra”. Az irat nem csupán a csehszlovák adminisztráció kritikája volt, hanem politikai üzenet is a nemzetközi közvélemény és az Antant döntéshozói felé, hangsúlyozva a magyar álláspont szerint a ruszin területeken fennálló gazdasági és társadalmi problémák részben a csehszlovák irányítás hiányosságaiából erednek.¹

1 A magyarországi ruszinok politikai pártjának előterjesztése az 1918-ik évi december hó 10-én tartott rutén nemzeti kongresszus határozatainak megvalósítása iránt a nemzetek szövetségéhez, a külföldi hatalmakhoz és a határrendező bizottsághoz. MNL OL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált Iratai 1921-41-80.

A világháborút követő rendezések során a Csehszlovák Köztársaság integrálta Kárpátalja területét, autonómiát ígérve, amelyet a békeszerződések és a csehszlovák alkotmány is megerősített. A gyakorlatban azonban az autonómia több évtizedes politikai viták tárgya maradt. (Tóth 2016, 57–78. p.) A Magyarország által támogatott akciók – a szlovák és az ún. „rutén akció” – célja az volt, hogy a Csehszlovák Köztársaság egységét próbára tegyék. A „rutén akció” legfőbb mozgatórugója a békeszerződésben rögzített ruszin autonómia meg nem adása volt. A Kárpátalján maradt ruszin elit a magyar szempontból nem kínált alkalmas kapcsolódást: többségük elkötelezett volt a csehszlovák állam mellett, vagy óvatos volt a magyar irredentizmussal kapcsolatban. A „ruszin akció” központjává így Lengyelország vált, ahol létrehozták a Rutén Főosztály varsói képviseletét Stefán Ágoston vezetésével.

2.2. Stefán Ágoston szerepe és politikai nézetei

Stefán Ágoston a Szatmárnémeti Királyi Katolikus Főgimnáziumban érettségizett, majd jogi tanulmányait Budapesten és Kolozsváron folytatta. Ez a pályamodell a ruszin értelmiség körében viszonylag ritka volt, ugyanakkor a dualizmus kori Magyarországon a magyar kultúrával való azonosulás és a szakmai karrierépítés szorosan összefonódott.

Jogi praxisát 1907-ben kezdte Rahón, a Tiszavölgyi járás központjában, egy alig több mint 6500 fős, ruszin többségű kisvárosban. A helyi közéletben nem csupán jogászként vált ismertté, hanem aktívan részt vett Máramaros vármegye társadalmi és politikai életében is. Stefán Ágoston a Függetlenségi és Negyvennyolcas Párt tiszavölgyi járási szervezetének vezetője volt, és 1907-től a Tiszavölgy című újságot szerkesztette, amelyen keresztül társadalmi és politikai nézeteit is nyilvánosságra hozta.

A 20. század eleji Máramaros vármegye problémáit írásaiban három fő tényező köré csoportosította. Elsőként a ruszinság gazdasági és politikai nehézségeinek gyökereként a műveletlenséget jelölte meg, hangsúlyozva az iskolai rendszer megerősítésének fontosságát a gazdasági fejlődés érdekében. Másodszor rendszeresen tiltakozott a szocializmus ellen, amely különösen későbbi politikai pályafutását tekintve releváns volt. Harmadikként a ruszinok jövőjét és identitásának alakulását tárgyaló fejtegetései emelendők ki.

A máramarosi skizma-perben² személyesen is részt vett, több vádlott védelmét ellátva. A skizmatikus mozgalom körüli magyar reakciót túlzottnak találta, és a problémára a ruszinok gazdasági és kulturális felemelkedésében látta a megoldást: „Ha az államhatalom teljesítené azt a kötelességét, melyet hazánk érdeke, erősödése és jövője elé is szab, húsz év múlva a ruthének fiatal generációja teljesen elmagyarosodna. Módot kell nyújtani, hogy minden rutén gyermek iskolába járjon. Húsz év múlva a

² 1914-ben ortodox hitre áttérő ruszinok ellen indított per.

huszonhat éven alóli generáció már magyarul beszélne. S ha ez a generáció azt tapasztalja, hogy szociális igényei kielégítésénél a magyar nyelvvel hazánkban mindenütt boldogul, a külvilággal való érintkezés alkalmával megszokja a magyar nyelvet úgy, hogy az utána jövő generáció már a családi otthonban is magyar szót fog hallani, s akkor teljessé válik az elmagyarosodás.”³

Hasonlóképp írt a Ruténjeink jövője című cikkében: „Nem-e égbekiáltó bűn, hogy összetett kezekkel nézzük azt a vergődést es nem sietünk az új honfoglalással, az északkeleti vármegyék teljes megmagyarosításával?”⁴ Az Északkeleti védőbástya című írásában pedig így fogalmazott: „A magyar nemzeti államnak szüksége van arra, hogy a magyar nyelvhatárt északkeleten az ország határáig tolja ki, s hogy a magyar nemzeti állameszmének északkeleten is oly védőbástyája legyen a megmagyarosodott ruténség mint keleten a székelység.”⁵

Ezek az idézetek világosan mutatják, hogy Stefán Ágoston nyilvános kommunikációjában saját szocializációs körülményeit tekintette modellértékűnek az egész ruszinság számára. A hegyvidék problémáira a magyar kultúra átvételét és a többségi társadalomhoz való alkalmazkodást tartotta a megoldásnak.

Stefán írásaiban gyakran hivatkozott a Rákóczi-szabadságharcra, mint a ruszin-magyar együttműködés példájára. Különösen fontosnak tartotta Szekfű Gyula 1913-ban megjelent A száműzött Rákóczi című, vitatott történeti munkájára adott reakcióját. 1914 márciusában levelet írt Szekfűnek, amelyben a történészt „becstelen tollú, elvetemült gazembernek, a világ legnemtelenebb zugtörténészének és szennyes lelkű kalóz-írójának” nevezte.⁶ 1914. április 1-jén Rahón tüntető gyűlést szervezett Szekfű ellen, ahol Stefán magyarul, Brascsjákó Mihály pedig ruszinul ismertette a Rákóczi-szabadságharc történetét. Brascsjákó Mihály, későbbi politikai szereplő, 1919. január 21-én Huszton fivérével együtt szervezője volt annak a népgyűlésnek, amely kimondta az északkelet-magyarországi ruszin vármegyék Ukrajnához való csatlakozását.⁷

A világháború kitörése Stefán Máramaros megyei tevékenységét megszakította. A szerb fronton népfelkelő főhadnagyként küzdött és megsebesült; katonai érdemeit Signum Laudis kitüntetéssel és Károly-csapatkereszttel ismerték el. 1917–1918 fordulójától újra Rahón tevékenykedett, de politikai szerepe 1918 őszétől vált igazán jelentőssé, amikor a Magyarországtól való elszakadási törekvések megjelentek a ruszin területeken. Stefán Ágoston a magyar orientációt képviselte, Máramarosban ruszin néptanácsot szervezett, és tagja lett a Magyarországi Ruszin Néptanácsnak, amely

3 Útmutató a ruthén kérdés megoldásához. *Tiszavölgy*, 1914. január 4.

4 Ruténjaink jövője. *Tiszavölgy*, 1917. április 25.

5 Északkeleti védőbástya. *Tiszavölgy*, 1917. május 9.

6 *Budapesti Hírlap*, 1914. március 29. 6. p.

7 *Budapesti Hírlap*, 1914. április 1. 5. p.

1918 novemberében kimondta, hogy a ruszin területek Magyarország kötelékében kívánnak maradni. (Szakál 2018)

A magyar orientáció melletti aktivitása és Károlyi Mihály pártjával fennálló kapcsolatai hozzájárulhattak ahhoz, hogy a X. számú néptörvény értelmében Munkács központtal létrehozott kormányzóság élére nevezték ki. 1918 decemberétől vállalta Ruszka Krajna kormányzói tisztségét, ami összefüggésben áll 1918 januári, Népek önrendelkezési joga című publikációjával, amelyben így írt: „Az önkormányzat ideája csak a nemzetiségi agitátorok koponyájában van meg, mert mindegyik azt hiszi, hogy a főkormányzói állást egyenesen neki kreálták. (...) ha valaki saját fájának önzetlen vezetője, akkor megállapíthatja, hogy a népnek kulturális és anyagi jólét kell – és ez nálunk egyformán kell úgy a magyarnak mint más ajkúnak. Erre vágnak tehát nemzetiségeink és nem az önkormányzatra.”⁸

Stefán feladata lett volna, hogy Szabó Oreszttel, a ruszka krajnai minisztérium vezetőjével együttműködve felállítsa a ruszka krajnai autonóm közigazgatást. E feladatot azonban számos tényező hátráltatta. 1918–1919 fordulójára a hegyvidék gazdasági és szociális helyzete kifejezetten kedvezőtlen volt: a közellátás akadozott, a Galíciába irányuló csempészet elterjedt, a földfoglalások és útonállások mindennaposá váltak, és nem állt rendelkezésre megfelelő karhatalmi erő a rend fenntartására. Eközben a magyarországi propaganda mellett a külhoni befolyásolás is növekedett: Galíciából ukrán csapatok, Máramaros déli részén román egységek, Ungvárra pedig csehszlovák legionáriusok érkeztek. Stefán mindezek ellenére megpróbálta működtetni a közigazgatást, és kapcsolatot tartani a budapesti kormánnyal, amely főként karhatalmi támogatást nyújtott volna a Verhovinán kialakult helyzet kezelésére.

1919. március 21-től új politikai környezet alakította tevékenységét. A Magyar Tanácsköztársaság idején Szabó Oresztet felkérték a ruszin népbiztosi tisztségre, ő azonban nem kívánt együttműködni a tanács hatalommal. Stefánt kérték fel, aki elfogadta a tisztséget, és Budapestre helyezte át működését, míg Kaminszky Józsefet nevezték ki a munkácsi hivatal élére. Stefán azonban vélhetően nem tudott azonosulni a Tanácsköztársaság szellemiségével, amit klerikus családi háttere és a szocializmussal szembeni ellenérzései magyaráztak.

A Tanácsköztársaság vezetése is gyanakvással tekintett rá. A Vörös Újság így írta kinevezésekor: „A magyar Forradalmi Kormányzótanácsnak az államhatalom átvételekor az volt tehát a vezető szempontja, hogy a ruszin nép érdekeinek teljes kielégítésével, a népbiztosság vezetése oly ember kezeibe kerüljön, aki nemcsak a nép zömének bizalmát bírja, és a nép nyelvét tisztán beszéli, hanem akinek szociális ismeretei és forradalmi egyénisége biztosíték arra, hogy a ruszin nép proletáruralmának megszilárdulásához

⁸ Népek önrendelkezési joga. *Tiszavölgy*, 1918. január 16.

szükséges vasakarató intézkedéseket teljes eréllyel fogja keresztülvinni. Ez okoknál fogva bízta meg a ruszin nép ügyeinek vezetésével Stefán Ágoston dr. népbiztost.”⁹

Ugyanakkor Neumann József, a Szövetségi Központi Intéző Bizottság tagja 1919. április 24-én így jelentette: „(...) a szocializmus, a proletárdiktatúra szellemében dolgozni nem képes.” (Gergely 1963, 541–552. p.) Neumann kifogásolta továbbá, hogy a Ruszin Népbiztosság „csupa ügyvédekből, papokból és más lehetetlen elemekből állnak”, és vádolta Stefánt az 1919. április 21–23. között Munkácson lezajlott „ellenforradalmi” felkelés támogatásával. (Fedinec 2002, 53. p.) A vizsgálat végül nem zajlott le, mivel a tavaszi román és csehszlovák katonai előrenyomulás miatt a Tanácsköztársaság szervei megszűntek az országrészben. Érdekes módon Stefánt, mint volt népbiztost, később a magyar kormányzat felhasználta az esetleges területi revízió egyik akciójának megtervezésére.

2.3. A kormányzótanács céljai és működése

Stefán Ágoston lengyelországi tevékenységét Fankovics Emil, egy volóci származású fiatalember, nagy múltú görögkatolikus papi családból, titkárként segítette. Családi kapcsolatait is felhasználta: bátyja, Fankovics Endre, a máramarosi Rosztoka lelkésze, a „rutén akció” egyik kárpátaljai összekötője volt. Gyakorlatilag Stefán és Fankovics alkották formálisan Ruszka Krajna emigráns kormányzótanácsát, amely rendszeres bérezést kapott a magyar külügytől. Feladatuk a menekültek támogatása és Kárpátalja visszaszerzésére irányuló katonai akció megszervezése volt. (Bellér 1975, 79–80. p.) Bár Stefán hivatalosan a Nemzetiségi Minisztérium alkalmazásában állt, működését leginkább a Külügyminisztériummal fenntartott kapcsolatai alapján lehet követni. (Bellér 1975, 80. p.)

A kormányzótanács tevékenysége mögött mind a szlovák, mind a ruszin akció esetében Csekonics Iván gróf, a varsói magyar megbízott állt. Stefán és titkára működését a lengyel–szovjet háború adta külpolitikai keret határozta meg. Propagandatevékenységük kiterjedt a nagyhatalmak felé történő kommunikációra, valamint a kárpátaljai információs műveletekre, amelyekben Kárpátalját a Vörös Hadsereg nyugat felé történő előrenyomulásának biztosítékeként mutatták be. A magyar diplomáciai iratokban szereplő aggodalom szerint a külügy Csehszlovákiát és Romániát szovjetbarát hatalmaknak tekintette, amelyek Kárpátalját szívesen átengednék a „vörösöknek,” biztosítva ezzel Magyarországon egy újabb rendszerváltást. (Bellér 1975, 80. p.)

A kormányzótanács célja a katonai áttörés elérése volt Lengyelország irányába. A tervek között felmerült a ruszin területekből önálló köztársaság létrehozása is. (Bellér 1975, 82. p.) Bellér szerint hasonló elképzeléseket dolgozott ki Nyáry Albert báró, a Magyar–Lengyel Kereskedelmi Kamara elnöke, aki Varsóban és Krakkóban is gyakran

9 Proletárönrendelkezés. *Vörös Újság*, 1919. március 28.

megfordult, és kapcsolatban állt Stefánnal. Nyáry 1920–1921 telén javasolta egy ezer fős magyar csapat Kárpátaljára és Kelet-Szlovákiába történő bevonulását, lengyel hadkiegészítéssel és magyar támogatással, a csehszlovák Teschen-kérdés előnyben részesítésére. (Bellér 1975, 82. p.) A terv annyira magabiztos volt, hogy a magyar hadsereg bevonásával nem is számolt, egy hónapot adott a kelet-csehszlovák régió birtokbavételére. A terv szerint a magyar és lengyel csapatok megszállták volna Szlovákiát és Kárpátalját, utóbbit Stefán vezetésével önálló köztársasággá alakítva. Bellér a Nyáry-féle és hasonló elképzeléseket primitívnek és illuzórikusnak tartotta, ám nem kizárt, hogy az ilyen tervek kialakításában Stefán jelentései is szerepet játszottak.

1920. április 8-án Csekonics tájékoztatta a magyar külügyminisztert, hogy Stefán intenzívebb propagandatevékenységet kíván indítani, hogy Ruszka Krajna területére ne csak Magyarország, hanem Lengyelország irányából is eljussanak propagandaanyagok. A varsói követségi tanácsos jónak találta az elképzelést, és útlevéliroda felállítását javasolta, amelynek valódi feladata a propaganda lett volna.¹⁰ Stefán működésében ekkor még nemcsak Csekonics gróf látott fantáziát, Bleyer Jakab 1920. szeptember 21-én Teleki Pál miniszterelnöknek küldött levelében anyagi támogatás növelését kérte számára.¹¹

A propaganda tevékenység több irányban is kifejeződött. 1920. október 6-án Stefán a Népszövetséghez memorandumot küldött, amelyben Kárpátalját a csehszlovák fennhatóság alatt sötét színben tüntette fel: „Az Isten is úgy teremtette országrészünket [értsd: Kárpátalját], hogy csak Magyarországgal lehet gazdasági egységben és kapcsolatban.” „A legféltetlenebb és legszélsőségesebb különböző agitátorokat tűrik meg a csehek. Mintha az összes fúriákat Ruszka Krajnára szabadították volna.”¹² A memorandum piszkozatán ceruzával jegyezte fel, hogy a hazatérő hadifoglyokkal jelentős számú, ezer főt kitevő kommunista ügynök érkezett Kárpátaljára.¹³ A Népszövetséghez intézett memorandumában is azzal érvelt Stefán, mint korábban a lengyeleknek és a magyar külügynek: a szovjetek támadni készülnek, és csak Magyarország és Lengyelország képes közösen megállítani őket. Már 1921 tavaszán azt írta: „Európa ellen indulnak”.¹⁴ Kárpátalja stratégiai jelentőségét hangsúlyozva megjegyezte: „A mi kérdésünk Európa kérdése is.”¹⁵

Stefán rendszeresen kapcsolatot tartott magas rangú lengyel politikusokkal. 1920. november 13-án jelentést küldött Budapestre Ignacy Daszyński lengyel miniszterelnökhelyetessel folytatott beszélgetéséről, amelyben Daszyński a Kárpátalja révén kialakítandó

10 MNL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált iratai 1920-33-2037.

11 MNL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált Iratai 1922-33-354-10.

12 MNL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált iratai 1922-33-130.

13 Uo.

14 Uo.

15 Uo.

közös magyar–lengyel határ gondolatát támogatta. (Bellér 1975, 82. p.) Ugyanezen a napon konzultált a lengyel külügyminiszterrel, Eustachy Sapieha herceggel is, aki taktikai okokból az akció elhalasztását javasolta, főként Kelet-Galícia autonómiai kérdése miatt. Stefán szerint a belső lengyel problémák rendezésével a magyar tervek támogatása is biztosított lett volna. (Bellér 1975, 82. p.)

Stefánék a kárpátaljai támogatókkal is igyekeztek kapcsolatot tartani. A kormányzó-tanács 1920. november 19-én Krakkóban tartózkodott, és Stefán jelentette, hogy október 29. és november 9. között a Ruszka Krajna határán, a lengyel határőrség segítségével találkoztak kárpátaljai kapcsolataikkal; a határőrök ruhát cseréltek az informátorokkal, hogy biztosítsák a zavartalan mozgást. Stefán megosztotta a magyar külüggyel politikai értékelését: Avgusztin Volosint ukránpártinak minősítette, a „csehofil” ruszin elit csak fizetett emberekből állt, míg a ruszofil irányzatot orosz és keletgalíciai „pánszláv” intelligencia vezette. Felhívta a figyelmet a kommunista jelenlétre, amelyet a magyarországi menekültek révén erősödött. Meglátása szerint a ruszin többség magyar megoldást, de autonómiát szeretett volna; a „csőcselék” viszont bolsevik volt. Fankovics és kapcsolatai révén 20 000 röplapot terjesztettek, remélve, hogy a csehszlovák sorozás során tömegesen fognak Lengyelországba szökni, így toborozható lesz a csapat.

Stefán fontosnak tartotta a magyar külügyet tájékoztatni a Párizsban élő Aberdam Simonról, az Alliance israélite universelle alkalmazottjáról, aki Kárpátalja ügyében csatlakozni kívánt az akcióhoz. Stefán óvatosságát hangsúlyozta: „mert cseh és kommunista kémek” figyelik.¹⁶ Aznap jelentette, hogy Josef Piłsudski is támogatja a kárpátaljai ruszin akciót, egy tisztet küldve Magyarországra a részletek egyeztetésére.

A hangulatjelentések és Stefán lengyelországi tájékozódásai mellett jelentéseinek egyik legfontosabb témája a pénzügyi támogatás volt. 1920. november 25-én Stefán ismét levelet intézett a külügyminiszterhez, hangsúlyozva, hogy az „ügy” pénzhiány miatt nem kivitelezhető. Ekkor már negyven fős csapatot verbuvált Kolomijában, de a lengyelek csak hadifelszerelést biztosítottak. A levélhez Stefán mellékelte a Daszyńskival és a külügyminiszterrel folytatott tárgyalásainak jegyzőkönyvét, amelyben a lengyel miniszterelnök a függő kérdések rendezésétől tette függővé a ruszin kérdés tényleges támogatását. Stefán jelentése szerint a lengyel külügyminiszter rendkívül óvatosan fogalmazott: „végzetesnek tartaná”, ha felkelés törne ki Kárpátalján, mert a magyarok elszigeteltségük miatt nem segíthetnének, a lengyelek pedig a „legnehezebb napokat élik”.¹⁷

A katonai akció valós lehetősége csupán 1920-ban, a szovjet–lengyel háború idején merült fel. (Romsics 2023, 538. p.) Több hadművelati terv is született a szlovákiai és kárpátaljai akciók kiegészítésére, így az Ébredés I–II., a Pirkadás, valamint az 1920 szeptemberében kidolgozott Árpád terv. Az utóbbi szerint Prónay Pál vezetésével 1920. december

16 MNL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált Iratai 1922-33-484-10.

17 Uo.

23–24. éjjelén indult volna a magyar támadás. A terv végrehajtását azonban leállították, mivel a lengyel kormány legmagasabb szinten óva intett a Csehszlovákiával szembeni erőszakos fellépéstől. (Romsics 2023, 541. p.)

Stefánnak ebbe be kellett volna kapcsolódnia: egy kis különítménnyel Lawocznénál kellett volna támadnia, majd átvenni a politikai irányítást Kárpátalján. (Bellér 1975, 83. p.) Ismereteink szerint Stefánt az akció semmisségéről már nem tájékoztatták, így Lembergben lengyel segítséggel húsz főből álló különítményt állított össze, akik 1920 karácsonyán Szolyváig jutva az egyik csehszlovák laktanyára támadtak, várva a magyar „felszabadító” erőket délről. Egy másik támadó csoport Sztrijnél készült, de bevetésükre nem került sor. Több szerző szerint Stefán és a Csehszlovákiával szembeni akció támogatóinak valódi célja valószínűleg nem volt más, mint a lengyelországi emigráció fenntartása és a külügy további kifizetéseinek biztosítása, ezért vállaltak kockázatos, eleve bukásra ítélt kalandor akciókat, mint a szolyvai támadás. (Bellér 1975, 84. p., Romsics 2023, 538. p.)

Az emigráns ruszin kormányzó 1921-ben sem mondott le a katonai megoldás forszírozásáról. Siménfalvy Tihamér ezredes Kánya Kálmán rendkívüli követnek 1921. január 28-án írt leveléből kiderül, hogy a magyar külügy bizalma megrendült Stefánban. Az ezredes azt javasolta, hogy megbízható személyt küldjenek Lengyelországba, hogy meggyőződjenek róla: Stefán nem vezeti félre a magyarokat túlzásaival, jóhiszeműségéből, félreértésből vagy önző érdekből.¹⁸

A lengyel–szovjet háború lezárultával, valamint a katonai szervezés nyilvánvaló kudarcával Stefán továbbra is fenntartani kívánta emigráns működését, így további külpolitikai akciók javaslata maradt az egyetlen eszköze. A lengyel elkötelezettség lazult, bár Daszyński továbbra is arról tájékoztatta, hogy a magyar–lengyel közös határ célja számukra fontos, ugyanakkor átlátszó módon próbált megszabadulni a rámenős ruszin kormányzótól: Stefánnak azt javasolta, hogy a Népszövetséget ostromolják különféle memorandumokkal. (Bellér 1975, 179. p.)

Stefán által javasolt további katonai akciókról a külügy világosan kifejtette, hogy azokat elhamarkodottnak tartja. Ezzel szemben támogatható ötletként vetették fel egy Kárpátaljával foglalkozó propaganda iroda felállítását Krakkóban Stefán vezetésével. Ennek feladata lett volna ötszáz kárpátaljai személy Lengyelországba juttatása, nyilvántartása és későbbi akciókban való felhasználása. A valóságban azonban számos tényezőnek kellett volna egyszerre teljesülnie ahhoz, hogy a Stefán-féle terveknek bármilyen racionalitása legyen, ami nem állt fenn. (Bellér 1975, 180–181. p.) A terveket vélhetően Stefán sem gondolta komolyan, de az emigráció fenntartása érdekében bizonyos időközönként legalább ennyivel elő kellett állnia.

¹⁸ MNL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált Iratai 1922-33-47-10.

Az emigráns kormányzótanács tervei továbbra is rendszeresen érkeztek a Dísz térre. 1921 március elején Stefán arról tájékoztatta Gratz Gusztávot, hogy Kárpátalja megszállása és Magyarországhoz csatolása előkészítése jól halad, és arra még 1921 tavaszán sor kerülhet. A katonai részleteket nem közölte, de a politikai oldalát részletesen ismertette, és magát ajánlotta a politikai akció vezetésére, indokolva, hogy nem lehet sikeres az akció, ha nem „Ruszka Krajnából származó személy” vezeti. Stefán modorosán hangsúlyozta: „Mert Istenemre kijelentem, hogy engem semmi személyes tekintetek vagy érdekek nem vezetnek, csak az ügy imádása.”¹⁹

Kérései között szerepelt, hogy a katonai akció vezetője ne avatkozzon a politikai ügyekbe, és az akció kárpátaljai hálózatának kiépítésére havonta minimum 60 000 cseh koronát és 90 000 lengyel márkát biztosítsanak. Indoklása szerint a helyi emberei már saját pénzükből is költenek. Emellett illetménynövelést, lapkiadást és egyéb költségek térítését is kérte. Megnyugtató szándékkal jelezte, hogy ezek az előkészületek legfeljebb 2-3 hónapot vesznek igénybe, utána „Ruszka Krajna” fel lesz szabadítva.²⁰

A valóságban azonban sokkal több feltételnek kellett volna együttállnia ahhoz, hogy a Stefán-féle terveknek bármilyen racionalitása legyen. Erre semmilyen esély nem mutatkozott. A terveket vélhetően Stefán sem gondolta komolyan, mindazonáltal a több szempontból kényelmes emigráció fenntartása érdekében bizonyos időközönként legalább ennyivel elő kellett állnia. A magyar külügy érezte, hogy a helyzet mérsékelten komoly, így Stefánt egyelőre meghagyták szerepében, ügyelve arra, hogy „ne kényeztesék el” túlságosan. Amikor 1921 februárjában Stefán a havi járandóságának megduplázását kérte, Csekolics Iván jelezte, hogy semmiképp ne adják meg neki teljesen, mert további követelésekkel áll majd elő.²¹

2.4. A kormányzótanács utóélete és Stefán későbbi pályafutása

1921 késő tavaszán a ruszin akció ügyében egyre nagyobb szerepet kapott Csekolics Iván gróf, aki 1921 májusában arról tájékoztatta a külügyet, hogy a lengyel hadvezetőség támogatja javaslatait, gyors megoldást sürgetnek, és készülnek Kárpátalja megtámadására. Még az is felmerült, állítólag Illés József – huszti születésű jogász, politikus, a magyar békedelegáció tagja – javaslatára, hogy Mikola Suhajt is felhasználják, akinek „imidzse” mögé bújva lehetett volna megszervezni egy kárpátaljai felkelést. Suhaj akkor huszonhárom éves, a Máramaros megyei Alsókalocsa környéki hegyekben tevékenykedő bandita volt, aki rettegésben tartotta a környék kereskedőit és a változó államhatalom éppen aktuális rendfenntartó erőit. A környékbeli településekről többen

19 MNL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált iratai 1922-33-130.

20 Uo.

21 MNL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált Iratai 1922-33-126.

csatlakoztak hozzá, az összeomlás káoszában fokozatosan népi hőssé vált, kultusza napjainkig él. (Аржевин 1973)

Csekonics azonban idegenkedett a gonosztevőkkel való együttműködéstől. (Bellér 1975, 180–183. p.) Kutkafalvy irányába még egy költségvetést is készítettek arról, hogy a Suhaj-féle „mozgalmat” hogyan lehetne a kárpátaljai hegyvidék nagy részére kiterjedő „bandaharccá” szélesíteni a helyzet destabilizálása érdekében. Érdekesség, hogy az esetleges destabilizáló törekvések költségvetését a lengyel külügy felső-sziléziai akcióinak tapasztalatai alapján állították össze, és előzetes számítások szerint elérte volna a 20 millió csehszlovák koronát.

Csekonics ezzel szemben inkább a Stefán-féle katonai akció további támogatása mellett foglalt állást, azzal a megjegyzéssel, hogy Stefán mellé be kellene osztani egy megbízható segéderőt a külügyminisztérium állományából. A Suhaj-féle szociális banditizmusból kibővíteni tervezett felforgatást Csekonics a túlzott költségek mellett más szempontok miatt is hevesen ellenezte: „De a bandaharcnak a drágaságon kívül van több más nagy hibája, mert elvadítja az erkölcsöket (pl. Macedónia), felbőszíti a lakosságot (bandák még a legjobb élelmezés mellett is lopnak lévén lazább a fegyelem mint a katonai formációknál), elősegíti a bolsevista ágensek munkáját, nagy anyagi károkat okoz gyújtogatások, felrobbantások stb. által és csak nagyon nehezen szerelhető le egy adott pillanatban, ha már nincs rá szükség.”²² Megjegyezte továbbá: „Ami Suhajt illeti, az közönséges gonosztevő, aki a magyar csendőrt épp úgy lelövi mint a cseheket. Ez kétségen kívül van megállapítva, ezért a vele való együttműködés nem jöhet tekintetbe.”²³

Csekonics kiemelten fontos észrevétele jelzi a lengyelországi magyar kísérlet működetőinek alapállását: „Mikor minden oldalról fenyeget a végleges elnyomás veszedelem és kénytelenek vagyunk a megcsonkított Magyarországból is még újabb darabokat leadni, nem szabad ezen utolsó mentő alkalmat, melyet [Kárpátalja] felszabadítása nyújt, elszalasztanunk. Isten tudja mikor lesz később ismét módunkban valamit megkísérelnünk a felszabadulásra. Nekünk talán már nem is, hanem csak a jövő nemzedékeknek, akik bátrabbak és összetartóbbak lesznek mint mi.”²⁴

1921-et követően, vélhetően a lengyel–szovjet békekötés ratifikálásával, a magyar kísérlet elvesztette alapját. Stefán ezt követően 1925-ig élt lengyelországi emigrációban. Kárpátaljai összekötői ellen 1923-ban a csehszlovák hatóságok pert indítottak, amely során többeket letöltendő börtönbüntetésre ítélték kémkedés vádjával.²⁵

Keveset tudunk arról, hogy Stefán Ágoston milyen körülmények között tért vissza 1925-ben Kárpátaljára, az azonban kétségtelen, hogy hazatérése nagy figyelmet kapott. A Budapesti Hírlap értesülései szerint visszatérését megelőzően Edvard Benešsel talál-

22 MNL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált Iratai 1922-33-354-10.

23 Uo.

24 Uo.

25 A ruszin-magyar légio a törvényszék előtt. *Ruszinszkói Magyar Hírlap*, 1923. május 29. 2. p.

kozott Genfben, így a magyar közvélemény a csehszlovák kormánnyal való megegyezéssel vádolta Stefánt.²⁶ Kárpátalján általános bizalmatlanság övezte, amit fokozott az a tény, hogy már hazatérésének évében a legjelentősebb csehszlovák kormánypárt, a Csehszlovák Agrárpárt színeiben lett nemzetgyűlési képviselő.²⁷ Ezzel nemcsak a helyi magyarság körében uralkodó bizalmatlanságot növelte, hanem kivítva a helyi ellenzéki ruszinság ellenszenvét is, így 1929-ig tartó képviselősége során folyamatosan támadások kereszttüzében állt. Többször vádolták sikkasztással és hazaárulással; a korabeli sajtó rendszeresen a második Tuka-pert vizionálta Stefánnal kapcsolatban.²⁸ Stefán azonban sorra nyerte a sajtópereket, és politikai kijelentéseiben igyekezett egyensúlyozni az Agrárpárt érdekei és a kárpátaljai autonómia megvalósításának ügye között.

Az 1930-as években visszavett politikai tevékenysége országos jelenlétre nem törekedett. Visszaköltözött Rahóra, ahol 1944-ig folytatta ügyvédi praxisát. Figyelemre méltó momentum, hogy a revíziót követően, 1940-ben a Kárpátaljai Bank Részvénytársaság igazgatósági tagja lett, olyan politikusokkal együtt, mint Bródy András és Fenczik István,²⁹ akikkel a 20-as–30-as években heves vitákat folytatott a nyilvánosság figyelme nélkül. Stefán még megérte a szovjet hadsereg térfoglalását, és 1945. augusztus 2-án halt meg Rahón.

Élettörténete vélhetően nem volt egyedi a két világháború közötti Kelet-Közép-Európában. A fokozott politikai érdeklődéssel bíró vidéki ügyvéd, aki saját és általában a ruszinok sorsának jobbrafordulását a magyarsághoz történő mihamarabbi és legteljesebb integrációban látta, az első világháborút követő hatalomváltások pálfordulásoktól tarkított politikai pályára állították. Stefán közéleti tevékenységében és emigrációjában sem tudott elszakadni Kárpátalja ügyétől. Tevékenysége koordinátarendszerének a ruszin hegyvidék vált az origójává, amely nemcsak sajátos szocializációjában játszott fontos szerepet, hanem politikai szerepvállalásához is terepet biztosított.

Azt, hogy a sűrű irányváltások oka sajátos politika-exhibicionizmus, a korabeli sajtóban gyakran emlegetett haszonvágy, vagy egyszerűen a kényszerpálya volt-e, felelőtlenség lenne eldönteni a jelenleg rendelkezésre álló források alapján. Mindazonáltal Stefán élettörténetének vizsgálata élénk példákkal illusztrálja a kor politikai viszonyait, és új információkkal szolgál a ruszin hegyvidék 1918–1919-es történetéhez. Ő maga politikai múltját és tevékenységét egy interjúban úgy jellemezte, hogy „a tévedésnek és tudatlanságnak szakadatlan fonala húzódik át rajta.”³⁰

26 Stefán Ágoston szerepe a Rutén-földön. *Budapesti Hírlap* 1925. július 2. 4. p.

27 MTI Házi jelentések. 1929. január 21.

28 MTI Könyvomas 1929. március 23.

29 *Központi Értesítő*, 1941. 12. sz.

30 Stefán tovább fonja „a tévedések szakadatlan fonalát”. *Prágai Magyar Hírlap*, 1925. augusztus 14.

3. Összegzés

A ruszin közösség történeti fejlődése a 19. századig nyúlik vissza, szorosan összefonódva a Habsburg Birodalom többnemzetiségű politikájával, az asszimilációs törekvésekkel és a szomszédos népek hatásaival. Az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlása után a nemzetállami eszmék terjedése alapjaiban alakította át a térség politikai térképét, és a ruszin kérdés központi problémává vált. Kárpátalja új államokba való integrálása – első sorban a Csehszlovák Köztársaság és a Román Királyság részeként – nemzetközi figyelmet is kapott. Magyarország 1918 novemberében a X. Néptörvénnyel létrehozta Ruszka Krajnát, azonban az autonóm koncepció a megalakulás pillanatában bizonytalan volt, és az új entitás a gyorsan változó politikai környezet miatt nem tudott stabil intézményrendszert kiépíteni, miközben a magyar állami támogatás inkább formálisnak bizonyult.

A trianoni békeszerződés következtében Magyarország súlyos területi veszteségeket szenvedett, a továbbiakban a magyar kormányzat a Nemzeti Kisebbségi Minisztérium Rutén Főosztályán keresztül próbálta kezelni a „rutén ügyet”. Stefán Ágoston, Ruszka Krajna volt kormányzója, és néhány követője Lengyelországba emigrált, ahol létrehozták a Ruszka Krajna emigráns kormányzótanácsát. Ez tulajdonképpen a Rutén Főosztály kihelyezett részlege volt, bár Budapest pénzügyi támogatása meghaladta a politikai befolyást. A kormányzótanács propaganda- és információs tevékenységet folytatott, hangsúlyozva Kárpátalja stratégiai jelentőségét a magyar–lengyel együttműködés szempontjából.

Stefán tervei között szerepelt katonai akciók szervezése, önálló ruszin köztársaság létrehozása és a propaganda kiterjesztése, de a hadműveletek végrehajtása elmaradt a lengyel támogatás hiánya és a politikai realitások miatt. A kormányzótanács tevékenysége valószínűleg inkább az emigráció fenntartását és a magyar külügyi támogatás biztosítását szolgálta, semmint tényleges katonai sikert.

1921 után a Stefán-féle akciók jelentősége fokozatosan csökkent. Stefán életútja jól szemlélteti a két világháború közötti Kelet-Közép-Európában a nemzetiségi és politikai identitás, az emigráció és a lokális politikai tér közötti komplex viszonyokat. Halála 1945-ben Rahón következett be, így végignézte a régió radikális politikai és társadalmi változásait.

A Ruszka Krajna emigráns kormányzótanács története a 20. századi kelet-közép-európai kisebbségi és nemzetiségi politikák összetett összefüggéseit tükrözi. Stefán Ágoston személye kiemelkedő példája annak, hogyan lehetett a nemzeti identitást, politikai törekvéseket és a külpolitikai realitásokat összekapcsolni a kisebbségi elit és a magyar kormányzat szempontjából.

A kormányzótanács működése rávilágít az emigrációban szervezett politikai akciók korlátaira, az anyagi és katonai források szűkösségére, valamint a regionális és nemzetközi politikai tényezők meghatározó szerepére. Stefán életútja azt is bemutatja, hogy az emigrációban létrehozott politikai struktúrák nemcsak a célterületek megszerzését szolgálták, hanem az identitás, a befolyás és az anyagi támogatás fenntartását is.

Irodalom

Szakirodalom

- Bellér Béla 1975. *Az ellenforradalom nemzetiségi politikájának kialakulása*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Fedinec Csilla 2002. *A kárpátaljai magyarság történeti kronológiája 1918–1944*. Galánta–Dunaszerdahely, Fórum Intézet–Lilium Aurum Könyvkiadó.
- Gergely Ernő 1963. A proletárforradalom és tanács hatalom Kárpátalján és Nyugat-Magyarországon. *Jogtudományi Közöny*, 10–11. sz. 541–552. p.
- Kappeler, Andreas 2001. *The Russian Empire: A Multiethnic History*. Pearson Education.
- Magocsi, Paul Robert 2005. *With Their Backs to the Mountains: A History of Carpathian Rus' and Carpatho-Rusyns*. Central European University Press.
- Magocsi, Paul Robert 2015. The heritage of autonomy in Carpathian Rus' and Ukraine's Transcarpathian region. *Nationalities Papers*, 43/4. 577–594. p.
- Romsics Gergely 2023. *Összeomlás és útkeresés 1917–1920*. Budapest, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet.
- Subtelny, Orest 1988. *Ukraine: A History*. Edmonton, University of Toronto Press.
- Švorc, Peter 2018. „Rusiny i ih Put' Do Českoslovaikii (1918–1919)”. *Rocznik Ruskiej Bursy* 14 (January), 161–84. p.
- Szakál Imre 2025. Kutkafalvy Kutka Miklós. In Gulyás, László (szerk.) *A trianoni békediktátum története hét (tizenegy) kötetben VI/2. kötet*. Szeged, Egyesület Közép-Európa Kutatására, 226–228. p.
- Olbracht, Ivan 1973. *Nyikola Suhaj, a betyár*. Budapest, Európa Könyvkiadó.
- Tóth Andrej 2016. The Position of Carpathian Ruthenia in the Political System of the First Czechoslovak Republic on the Background of the Issue of Parliamentary Elections and Preferences of Main Political Currents by Carpathian-Ruthenian Voters (1918–1938). *West Bohemian Historical Review*, VI | 1. 57–78. p.
- Станіслав Аржевітін 2006. *Шугаї. Історія верховинського села Колочава. Том 5, Історія верховинського села Колочава*. Видавничий дім „Букрек”.

Levéltári források

MNL OL KÜM K64 A Politikai Osztály Reservált Iratai

Sajtó

Budapesti Hírlap, 1914, 1925
Központi Értesítő, 1941
MTI Házi jelentések, 1929
MTI Könyvomas, 1929
Prágai Magyar Hírlap, 1925
Ruszinszkói Magyar Hírlap, 1923
Tiszavölgy, 1914, 1917, 1917, 1918
Vörös Újság, 1919

IMRE SZAKÁL—CSILLA FEDINEC

“... NOTHING BUT DEVOTION TO THE CAUSE.” THE HISTORY OF THE RUSKA KRAINA EMIGRANT GOVERNING COUNCIL, 1918–1921

This study examines the formation, activities and historical context of the Ruska Kraina Emigrant Governing Council (1918–1921). This council was established by Rusyn political leaders in the aftermath of the collapse of Austria-Hungary and the subsequent political upheavals in Central Europe after World War I. The research traces the roots of Rusyn national identity within the multinational context of the Habsburg Empire and the socio-political transformations that shaped the region. Following the disintegration of the Austro-Hungarian Monarchy and the spread of nation-state ideologies, the creation of new states such as Czechoslovakia meant that the Rusyn question became a prominent political issue. In Hungary, the Károlyi government attempted to manage the Rusyn population by establishing Ruska Kraina as a separate administrative unit. However, its future remained uncertain due to international and domestic instability. Amidst territorial losses and the Treaty of Trianon, many Rusyn officials were forced to make difficult choices. Augustin Stefan, the former governor of Ruska Kraina, emigrated to Poland where he established the Ruska Kraina Emigrant Governing Council with a small circle of supporters. Driven by loyalty to the Hungarian state and fear of reprisals in post-war Hungary, Stefan and his associates sought to safeguard Rusyn interests, maintain administrative continuity and explore potential military action to regain control of the region. The Council coordinated with Hungarian diplomatic and military authorities, conducted propaganda campaigns targeting domestic and international audiences, and attempted to organize paramilitary operations in collaboration with Polish allies. Stefan's political orientation reflected a strong loyalty to Hungarian culture and a belief that Rusyn advancement required adaptation to Hungarian societal and political frameworks. Despite detailed planning, most of the Council's military schemes remained unrealized due to constraints imposed by international politics, logistical limitations, and the evolving post-war landscape. This study concludes that the Ruska Kraina Emigrant Governing Council exemplifies the intricate relationship between nationalism, minority politics, and exile activities in interwar Central Europe. Augustin Stefan's dedication to the cause, which he summarizes as being driven by “nothing but devotion to the cause,” exemplifies the personal and ideological motivations that shape Rusyn political activism within the diaspora.